12/04/2023

Ξάνθη: Μεγάλη Εβδομάδα και Ανάσταση στα Μοναστήρια της Παναγιάς

/ Ιερές Μονές

Η Ξάνθη αποτελεί ιδανικό Πασχαλιάτικο προορισμό. Τα συνδυάζει όλα. Παράδοση, αρχιτεκτονική, ιστορία, βυζαντινές εκκλησίες, μοναστήρια και προσκυνήματα. Οι ακολουθίες της Μεγάλης Εβδομάδας στην Ξάνθη έχουν τη δική τους μοναδική ευλάβεια.

Καθώς περπατάς στα στενά της παλιάς πόλης, ακούς τους βυζαντινούς ήχους από τα αναλόγια των ψαλτάδων και η ματιά σου θα πέσει σίγουρα σε κάποιο από τα πολλά παρεκκλήσια, όπου κάτω από το φως των κεριών, οι εικόνες μαρτυρούν την προσωπική πίστη του κάθε ανθρώπου.

Καθένας από τους ναούς της παλιάς πόλης έχει τη δική του ξεχωριστή ομορφιά και ιστορία, που είναι σίγουρο ότι θα συνεπάρουν πνευματικά τους πιστούς: από τον περικαλλή μητροπολιτικό ναό του Τιμίου Προδρόμου, τον γραφικό πετρόχτιστο ναό του **Ακάθιστου Ύμνου,** μέχρι το ναό του **Αγίου Βλασίου,** απέναντι από το σπίτι του Χατζηδάκη και τον ιερό ναό του **Αγίου Γεωργίου**, όπου τη **Μεγάλη Πέμπτη** μπορεί κανείς να προσκυνήσει τον εσταυρωμένο **Χριστό**, που αγιογράφησε ο **Φώτης Κόντογλου**.

Στην κορύφωση όμως του **Πάσχα**, τα βήματα οδηγούν στα δυο μοναστήρια της Ξάνθης, αφιερωμένα στην **Παναγία,** μέσα στην καρδιά του περιαστικού δάσους. Εκεί, ψηλά στο βουνό, η ελληνική ορθόδοξη παράδοση συναντά την πίστη και την απαράμιλλη ομορφιά της φύσης. Ο πιστός δεν μπορεί να μείνει ασυγκίνητος από τα αγριολούλουδα και τα δέντρα που ευωδιάζουν μέσα στην Άνοιξη, ούτε από το κελάηδημα των πουλιών που τον καλωσορίζουν στον δικό τους τόπο.

Οι καμπάνες που χτυπούν στην **Παναγιά Αρχαγγελιώτισσα** και στην Παναγία Καλαμούς ηχούν σε όλη την πόλη. Η ιερή μορφή της Παναγίας «αγκαλιάζει» την πόλη με τα χίλια χρώματα και προστατεύει κατοίκους και επισκέπτες. Οι άγιες ημέρες του **Πάσχα** στα δυο μοναστήρια της Παναγίας πάνω στο βουνό έχουν μια ξεχωριστή ομορφιά.

Το μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας

Το αντρικό μοναστήρι της **Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας** βρίσκεται

βορειοανατολικά της Ξάνθης, στις παρυφές του ορεινού όγκου της **Ροδόπης**, σε εξαιρετικά θαυμάσια θέση, με θέα προς τον κάμπο της Ξάνθης, πάνω ακριβώς από την συνοικία Σαμακώβ.

Στο μοναστήρι αυτό, καθ’ όλη τη διάρκεια του χρόνου, και ιδιαίτερα τον Δεκαπενταύγουστο, έρχονται χιλιάδες προσκυνητές που σχηματίζουν ατέλειωτες γραμμές για να προσκυνήσουν τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας. Ως κτίσμα, το μοναστήρι αυτό, όπως είναι σήμερα, κτίσθηκε το 1841. Ωστόσο, προϋπήρχε στην ίδια θέση εκατοντάδες χρόνια νωρίτερα, αλλά καταστράφηκε από δύο μεγάλους σεισμούς το 1829, που έπληξαν το μοναστήρι και την πόλη.

Όπως εξηγεί, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο αρχιμανδρίτης π. **Άνθιμος Κωσταράκης**, *«για την παλαιότερη ζωή του μοναστηριού δυστυχώς δεν έχουμε πολλές πληροφορίες. Το μόνο ενδεικτικό στοιχείο από πλευράς κτισμάτων είναι μια κρύπτη που βρίσκεται πίσω και κάτω από το ιερό βήμα, η οποία ανάγεται στα 1000 έως 1100 μ.Χ. Ωστόσο, η έλλειψη πληροφοριών από επιγραφές ή άλλες πηγές έρχονται να φωτίσουν κάπως ορισμένες σημειώσεις και ενθυμήσεις που καταχωρήθηκαν κατά καιρούς σε διάφορα εκκλησιαστικά βιβλία από τους μοναχούς. Από αυτούς, λοιπόν, τους κώδικες και τα εκκλησιαστικά βιβλία πληροφορούμαστε ότι το μοναστήρι υπήρχε και έφερε το ίδιο όνομα και κατά το 1559».*

Η προέλευση της ονομασίας της ιεράς μονής

Από πού ακριβώς πήρε το όνομά του το μοναστήρι είναι άγνωστο. Κατά μια εκδοχή, το πήρε από τη μικρή θαυματουργή εικόνα του 16ου αιώνα, που παρίστανε τη Θεοτόκο να παραστέκεται από τους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ και η οποία έχει την επιγραφή: **Αρχαγγελιώτισσα.** Παράλληλα με την ονομασία Αρχαγγελιώτισσα, τα παλαιότερα χρόνια το μοναστήρι λεγόταν και Παναγία η **Χαλκαλιώτισσα.**

«Ανεξάρτητα, όμως, προς την ονομασία του», σημειώνει ο πατέρας Άνθιμος, *«το μοναστήρι υπήρξε φάρος πνευματικής ακτινοβολίας και παρηγοριάς για όλους τους κατοίκους της περιοχής και φυτώριο από το οποίο αναδείχθηκαν επιφανείς αρχιερείς σε δύσκολα χρόνια για την εκκλησία. Αυτά τα πνευματικά αναστήματα του μοναστηριού, όταν γίνονταν αρχιερείς, όχι μόνο δεν λησμονούσαν την εκθρέψασαν αυτούς μονή αλλά από ευγνωμοσύνη πρόσφεραν σ' αυτή διάφορα αφιερώματα και μάλιστα χειρόγραφα βιβλία – κώδικες που διασώζονται μέχρι τις μέρες μας».*

Στο μοναστήρι σήμερα λειτουργεί το εκκλησιαστικό μουσείο της Ιεράς Μητρόπολης Ξάνθης, όπου φυλάσσονται σημαντικά εκκλησιαστικά κειμήλια.

Το καμπαναριό που δεσπόζει στη μονή κατασκευάστηκε το 1844 και ήταν το μοναδικό την εποχή εκείνη, σ' όλη τη γύρω περιοχή, γιατί οι Τούρκοι δεν επέτρεπαν καμπαναριά ούτε καμπάνες. Από τις πιο τραγικές στιγμές που έζησε η μονή ήταν όταν λεηλατήθηκε από τα βουλγαρικά στρατεύματα κατοχής, κατά τα έτη 1913-1919, και οι στρατιώτες το απογύμνωσαν από όλα τα ιερά κειμήλια και τους πολύτιμους κώδικες που διέθετε.

Μετά την απελευθέρωση της **Ξάνθης** από τους **Βουλγάρους,** το μοναστήρι έδωσε ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας του σε χωράφια για την αποκατάσταση των ακτημόνων προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή ερχόμενοι από τις αλησμόνητες πατρίδες της **Μικράς Ασίας.**

Το μοναστήρι της Παναγίας της Καλαμούς

Το μοναστήρι βρίσκεται βόρεια της Ξάνθης, πάνω σε έναν βράχο που δεσπόζει στη χαράδρα του Κοσσύνθου. Από εδώ πάνω, μπορεί ο προσκυνητής να θαυμάσει όλη την ορεινή περιοχή της Ροδόπης, μέχρι τα σύνορα προς τη **Βουλγαρία** και να αφήσει να πλανηθεί το βλέμμα του μέχρι το βάθος του ορίζοντα στην πεδιάδα της Ξάνθης.

Το γυναικείο αυτό μοναστήρι, όπως είναι σήμερα, είναι κτίσμα μόλις των αρχών του 20ου αιώνα, ο δε ναός του, ως οικοδόμημα είναι εντελώς σύγχρονος αφού ανεγέρθηκε το 1965, στη θέση του παλαιού, που ήταν πολύ πρόχειρα κατασκευασμένος. Το ίδιο σύγχρονα είναι και τα κελιά των μοναχών. Δυστυχώς, πέρα από μερικές φορητές εικόνες, ιδιαίτερα της Θεοτόκου, τίποτα δεν μαρτυρεί το πλούσιο και λαμπρό παρελθόν του.

Σύμφωνα πάντως με την ιστορική παράδοση, το μοναστήρι αυτό κτίσθηκε κατά τους χρόνους της εικονομαχίας (726 – 843), από εικονόφιλους μοναχούς, οι οποίοι ξεφεύγοντας τον φανατισμό των εικονοκλαστών έφυγαν από την Κωνσταντινούπολη και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Ξάνθης. Όσο για την ονομασία του (**«Καλαμού» ή «Καλαμιώτισσα»**), αυτή προέρχεται από το ότι η εικόνα της Παναγίας βρέθηκε μέσα σε κάτι καλαμιές.

Ο σύγχρονος ερευνητής μπορεί να αντλήσει σημαντικές πληροφορίες για την υπερχιλιόχρονη πορεία του μοναστηριού μέσα από ενθυμήσεις και αφιερώσεις που υπάρχουν σε παλαιά εκκλησιαστικά βιβλία. Από εκεί μαθαίνει ενδιαφέροντα στοιχεία για τις διάφορες χρονικές στιγμές ύπαρξης του μοναστηριού, ιχνηλατώντας έτσι την πλούσια και πολυκύμαντη πνευματική και λειτουργική ζωή του.